

תאריך עדכון : 04/2018

תיאולוגיה של ספר היצירה

מס' הקורס : 30051/01

המרצה : ד"ר מ. שניידר

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ט

סמסטר : א

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

<http://lemida.biu.ac.il>

1. דף כניסה לקורסים שלי באתר חיצוני [להקפיד על S גדולה]: <http://www.ma.huji.ac.il/~kazhdan/Shneider>

א. **מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):**

ספר יצירה, חיבור קצר וחידתי שהופיע בשלהי העת העתיקה הוא כנראה טקסט עיוני הראשון שנכתב בעברית. הוא היה לאבן פינה של תורות שונות כאשר כל אחד ניכס אותו לעצמו ופירש כדרכו. הן ראשית הפילוסופיה היהודית בימי הביניים והן ראשית הקבלה קשורות בפרשנות של ספר יצירה. אך עם כל חשיבותן של המסורות הפרשניות הללו, השאלה העיקרית היא משמעות הספר על רקע התקופה (או התקופות) בה הוא התגבש. במחקר המודרני מתנהל דיון ער בשאלה זו; נדון בהצעות עיקריות שהעלו תוך הדיון הזה

ב. **תוכן הקורס:** (רציונל, נושאים)

שאלה עיקרית, שבה תלויה הבנת הספר, היא שאלת ההקשר התרבותי והדתי שלה. נסקור את התפיסות השונות – יהודיות ויווניות – על אודות המספרים והאותיות כיסודות ההוויה ונבחן את המקבילות המוצעות תוך כדי קריאה בספר יצירה. נבחן את המסורות של תפילות ו

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

במרכז השיעור תעמוד קריאה מודרכת של המקורות. לפני הקריאה תנתן הרצאת מבוא לטקסט בודד, או לקורפוס/לסוגה אליהם משתייכים המקורות הנדונים – תיאור הרקע ההיסטורי והנושאים העיקריים. לאחר קריאת הטקסט ודיון בתפיסות ומסורות המשתקפות בו, יינתן הסיכום. כל המקורות ורוב חומר לקריאת חובה יהיו נגישים דרך אתר הקורס, וכן חלק ניכר מן החומר המומלץ.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' שיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת תתפרסם באתר הקורס	הערות
1	מבוא. ספר יצירה: תופעה יחידאית בספרות היהודית.		
2	בעיות הטקסט. מהדורות. סקירה קצרה של תולדות המחקר.		
3	נתיבות חכמה ותורת ה'ספירות'.		
4	דינאמיות של הספירות. בלימה.		
5	תורת האלוהות של ספר יצירה.		
6	יחוד, ברית ועדות. יחוד האל בהגות וריטואל בתפילה.		
7	הצהרת אמונים ומסירת הנפש: עדות, מרטיריון ושהאדה.		
8	ההקשר הרעיוני של ספר יצירה. המסורת החכמתית היהודית.		
9	המקבילות לתרבות ההלניסטית. המסורת הפיתגוראית.		
10	תורת האותיות. היחס בין האותיות והספירות		
11	תפיסת השפה בספר יצירה.		
12	אותיות כיסודות ההוויה ביהודית ובתרבות ההלניסטית.		
13	עולם, שנה, נפש. מקרוקוסמוס ומיקרוקוסמוס.		
14	ספר יצירה ואברהם אבינו.		
15	ראשית הפרשנות של ספר יצירה: פילוסופיה, חסידות אשכנז וקבלה		

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם:

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות, קריאה, השתתפות ומבחן בסוף השנה.

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר):

מבחן בסוף השנה

ד. בביליוגרפיה: (חובה/רשות)

חומר חובה צוין למעלה ברשימת היחידות והיתר רשות.

מקורות

ספר יצירה דפוס וורשה, תרל"ו

A. Peter Hayman, Sefer yesira : edition, translation and text-critical commentary, Tübingen 2004.

י' תיאודור-אלבק, בראשית רבה, ברלין תרע"ב-תרצ"ב

ספרים

יהודה ליבס, תורת היצירה בספר יצירה,

משה אידל, גולם: מסורות מאגיות ומיסטיות ביהדות על יצירת אדם מלאכותי, ירושלים: שוקן, תשנ"ו.

יוסף דן, תורת הסוד העברית, ב, ירושלים תשס"ט

Aryeh Kaplan, Sefer Yetzirah, York Beach, Me. 1997

מחקרים

גרשם שלום, " דמות הגולם בקשריה האדמתיים והמאגיים " פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, עמ' 381-424.

יוסף דן, המשמעות הדתית של ספר יצירה, מחקרי ירושלים במחשבת ישראל יא (תשנ"ג) 7-35

יהודה ליבס, גלם בגימטריא חכמה, קרית ספר

צחי וייס, שלוש מסורות לבריאת העולם מאותיות, קבלה 17 (תשסח) 169-200

צחי וייס. תפיסת האותיות בחיבור השומרוני "תיבת מרקה" ומקבילותיה בספרות חז"ל וב"ספר יצירה". מדעי היהדות 43 (תשס"ה-תשס"ו)

Steven M. Wasserstorm, 'Sefer Yesira and Early Islam: Reappraisal,' *Journal of Jewish Thought and Philosophy* 3 (1993), pp. 1-30

Allison Peter Hayman, 'Was God a magician? Sefer Yesira and Jewish magic', *Journal of Jewish Studies* 40 (1989) 225-237

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים:

רוב החומר יהיה נגיש באתר הקורס וכן יחולק לפני השיעור

חומר מחייב למבחנים:

החומר המחייב יצוין באתר הקורס

דרישות קדם:

חובות / דרישות / מטלות:

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר):